

Vansö kyrkogård

Vansö kyrka, Vansö kyrkby 4:1, Vansö socken, Strängnäs kommun,
Strängnäs stift, Södermanlands län

Antikvarisk medverkan
Anläggande av askgravplats/askgravlund

Dag Forssblad

Vansö kyrkogård

Vansö kyrka, Vansö kyrkby 4:1, Vansö socken, Strängnäs kommun,
Strängnäs stift, Södermanlands län

Antikvarisk medverkan

Anläggande av askgravplats/askgravlund

Dag Forssblad

Rapport 2012:12

© 2012 Sörmlands museum

Beställningar kan göras hos:
Landstinget Sörmland
Kultur & Utbildning Sörmland
SÖRMLANDS MUSEUM
Box 314, S-611 26 Nyköping
arkiv.bibliotek@dll.se
www.sorlandsmuseum.se

Författare: Dag Forssblad, antikvarie
Omslagsbild: Askgravplatsens/askgravlundens utsmyckning (Slm D12-0649).
Foto, där ej annat anges: Dag Forssblad, Sörmlands museum
Diarienummer: KN-SLM12-055

Allmänt kartmaterial: ©Lantmäteriverket. Ärende nr MS2006/01672

Nyköping 2012

Innehåll

INLEDNING	5
Bakgrund	5
Antikvarisk medverkan	6
Översiktlig beskrivning av Vansö kyrka och kyrkogård	6
Historik med relevans för ärendet	6
UTFÖRDA ARBETEN	7
Anläggningsarbeten	7
Avvikelser från underlaget	7
KULTURHISTORISK BEDÖMNING AV UTFÖRDA ÅTGÄRDER	9
KÄLLFÖRTECKNING	11
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER	11

1 Utdrag ur Gröna kartans blad (GSD) Strängnäs 10H NV med Vansö kyrka markerad. Skala 1:50 000.

INLEDNING

Under perioden augusti till oktober 2012 har mark- och anläggningsarbeten utförts på Vansö kyrkogård. Utförda arbeten har avsett anläggande av en askgravplats/askgravlund i kyrkogårdens nordöstra gravkvarter.

Bakgrund

Vårfruberga-Härads församling ansökte den 9 maj 2012 om tillstånd till anläggning av askgravplats/askgravlund på Vansö kyrkogård. Underlaget var upprättat av Susanne Hellsberg, församlingens kyrkogårds- och fastighetsförvaltare, med utgångspunkt i ett förslag som tagits fram av en arbetsgrupp inom församlingen.

Ansökan inkom till Länsstyrelsen i Södermanlands län den 10 maj 2012. Kompletterande handlingar inkom den 9 och den 23 maj 2012. Länsstyrelsen beslutade den 28 maj 2012 med stöd av 4 kap 13 § Lag (1998:950) om kulturminnen mm att lämna tillstånd till ansökta åtgärder i enlighet med inkomna handlingar.

I enlighet med länsstyrelsens beslut skulle samtliga arbeten utföras under antikvarisk medverkan och dokumentation.

2 Vansö kyrka från nordväst (Slm D12-0650).

Antikvarisk medverkan

Sörmlands museum fick uppdraget att svara för antikvarisk medverkan vid arbetets genomförande. Startmötet hölls den 24 augusti 2012. Arbetet har följts genom kontakt via telefon och e-post vid behov samt en antikvarisk slutbesiktning (2012-10-05).

Översiktlig beskrivning av Vansö kyrka och kyrkogård

Kyrkan består av ett enskeppigt långhus med ett indraget rakt avslutat kor i öster, sakristia i norr, vapenhus i söder samt ett torn i väster. På tornets norra sida är ett före detta benhus uppfört. Det har tidigare även använts som gravkapell. Fasaderna är spritputsade och avfärgade i en brutet vit kulör. Hörn samt dörr- och fönsteromfattningar är slätputsade. Yttertaken, undantaget tornets, är spåntäckta. Tornhuven är täckt med spånimiterande plåt.

Vansö kyrka omges av en näst intill kvadratisk formad kyrkogård som inramas av naturstensmurar på alla sidor. Kyrkan omges, förutom av en mur, också av en numera ofullständig trädkrans av lind, ask och lönn. Speciellt längs östra muren finns ett antal kvarstående stubbar efter stora träd som tidigare fällts.

Kyrkogården är plan med endast en nivåhöjning på sista delen mot norra muren. Flertalet gravar ligger norr, söder och öster om kyrkan. Gravarna är ordnade i gräskvarter utmed nord-sydliga linjer. Norr och öster om kyrkan är gravkvarteren försedda med långa rygghäckar i nord-sydlig riktning. Tidigare var fler gravrader ordnade utmed rygghäckar, en del av dessa är numera borttagna. Kyrkogårdens gångsystem är belagt med finare krossgrus.

Historik med relevans för ärendet

Den äldsta påträffade karta som visar kyrkogårdens begränsningar vid Vansö kyrka är daterad 1832 (Lantmäteristyrelsens arkiv C91-5:5). Kartan visar att kyrkogården inte har utvidgats sedan dess.

Enligt Vårfruberga-Härads församling finns det inga uppgifter om det nordöstra gravkvarteret har använts för begravingar tidigare eller inte. Ett gjutjärnskors från 1800-talet har flyttats från det nordöstra gravkvarterets södra del för att återanvändas som utsmyckning vid den nya askgravplatsen (fig. 3 & 6). Korsets tidigare placering var inte heller ursprunglig.

UTFÖRDA ARBETEN

Anläggningsarbeten

Gravkvarteret avdelades i två delar genom anläggande av en ny grusgång, löpande i östvästlig riktning. Gräsmattan i gravkvarteret låg omkring 1 dm över anslutande grusgångar. Vid anläggandet av grusgången schaktades ytskiktet ned 1-2 dm så att den nyanlagda gången hamnade på samma nivå som anslutande gångar.

Askgravplatsen/askgravlunden anlades norr om den nya grusgången. Söder om gången har en parkbänk och en enkel belysningspollare placerats. Askgravplatsen/askgravlunden utformades som en grusgrav inramad av en äldre stenram som tidigare hade tagits bort från kyrkogården.

Det gjutjärnskors som tidigare var placerat i gravkvarterets södra del har använts som utsmyckning i askgravplatsen norra del. Framför korset har en mindre plantering anlagts. Tre återanvända, liggande gravstenar har placerats framför gjutjärnskorset. På dessa kommer namnskyltar att monteras.

Avvikelser från underlaget

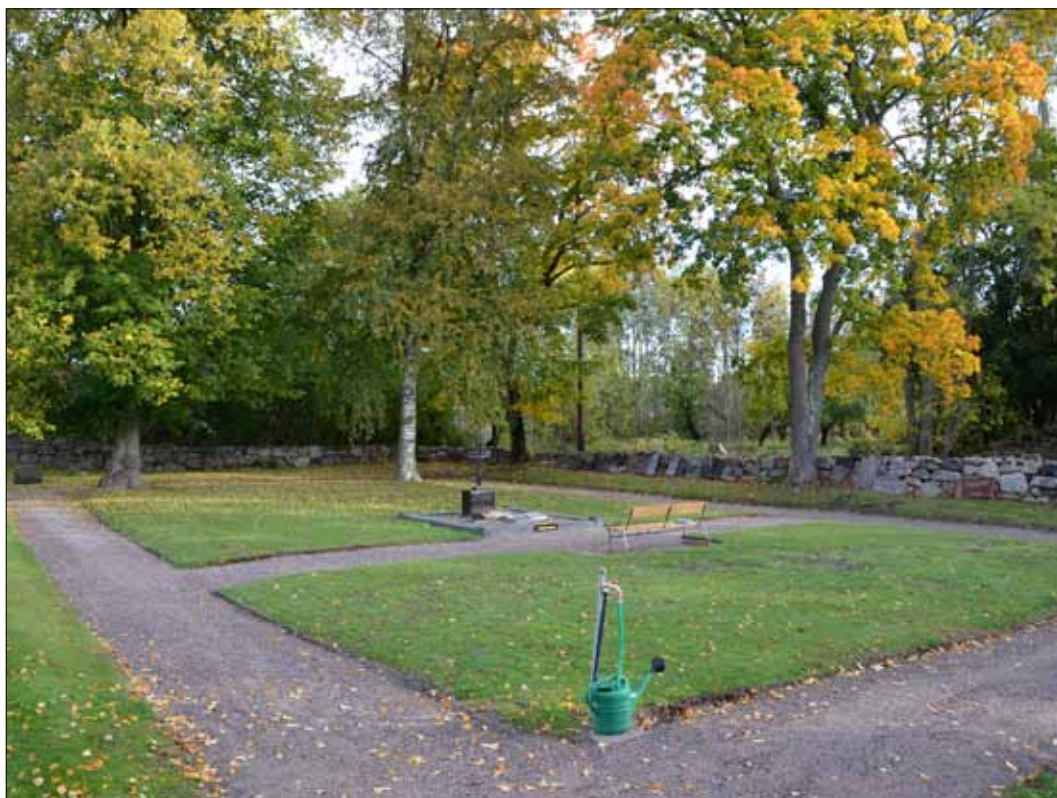
Belysningspollaren ingick inte i Länsstyrelsens beslutsunderlag. Val och placering av pollaren har dock tagits upp med antikvarisk konsult i samband med utförandet.

3 Kyrkogårdens nordöstra gravkvarter från sydost före påbörjade arbeten (Slm D12-0651).

4 Kyrkogårdens nordöstra gravkvarter från sydväst före påbörjade arbeten (Slm D12-0652).

5 Askgravplatsen/askgravlunden från sydväst efter avslutade arbeten (Slm D12-0653).

KULTURHISTORISK BEDÖMNING AV UTFÖRDA ÅTGÄRDER

Sörmlands museum anser att anläggandet av askgravplatsen på Vansö kyrkogård har utförts inom ramen för Länsstyrelsens beslut. Utförda arbeten har inte haft en negativ påverkan på kyrkogårdens kulturhistoriska värden.

Redovisade arbeten har utförts med antikvarisk medverkan och i samråd i enlighet med Länsstyrelsens beslut. Arbetet godkänns härmed.

6 Askgravplatsen/askgravlunden från sydost efter avslutade arbeten (Slm D12-0654).

7 Korset från 1800-talet har återanvänts till utsmyckning av askgravplatsen/askgravlunden (Slm D12-0655).

Källförteckning

Arkiv

Lantmäteriet, Gävle

Lantmåterimyndigheternas arkiv

Lantmåteristyreisens arkiv

Sörmlands museums arkiv, Nyköping

Administrativa uppgifter

Fastighetsuppgifter

Objekt: Vansö kyrkogård

Kommun: Strängnäs

Fastighetsbeteckning: Vansö kyrkby 4:1

Socken: Vansö

Stift: Strängnäs

Län: Södermanland

Ekonomisk karta: 10H 7c Vansö

Författningsskydd

Lag (1998:950) om Kulturminnen m m

Kyrkor uppförda före utgången av år 1939 skyddas enligt 4 kap. 3 § Lag (1998:950) om kulturminnen mm. Enligt denna lag ska alla kyrkobyggnader och kyrkotomter som tillhör Svenska kyrkan samt alla begravningsplatser vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas. För byggnader och anläggningar som tillkommit före 1940 gäller att de inte på något väsentligt sätt får ändras utan Länsstyrelsens tillstånd. Detta tillståndskrav gäller också för vissa, särskilt utvalda byggnader och anläggningar som är yngre och som har höga kulturhistoriska värden. Kyrkliga inventarier av kulturhistoriskt värde ska förvaras och vårdas väl. Varje församling ska föra en förteckning över sådana inventarier.

Begravningsplatser som har anlagts före utgången av år 1939 skyddas enligt 4 kap. 13 §. Enligt denna paragraf krävs tillstånd av länsstyrelsen för att utvidga eller på något annat sätt väsentligt ändra begravningsplatsen. Tillstånd krävs också för att där uppföra någon ny byggnad eller fast anordning eller riva eller väsentligt ändra befintlig byggnad eller fast anordning.

Projektrelaterad information

Fastighetsägare: Vårfruberga Härads församling, Vansö kyrkbacke 1 B, 645 92 Strängnäs

Beställare: Vårfruberga Härads församling, Vansö kyrkbacke 1 B, 645 92 Strängnäs

Entreprenör, mark- och anläggningsarbeten: Björkner Entreprenad AB, Edeby Säteri 4, 645 92 Strängnäs

Antikvarisk konsult: Dag Forssblad, Sörmlands museum, Box 314, 611 26 Nyköping

Övriga uppgifter

Länsstyrelsen i Södermanlands län, beslut 2012-05-28, dnr 433-2983-2012

Sörmlands museum, dnr KN-SLM12-055

Dokumentationsmaterial

Dokumentationsmaterial i form av arbetsmaterial och fotografier förvaras i Sörmlands museums arkiv, Nyköping.